

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет історії та філософії
Кафедра філософії

Силабус курсу
ОСНОВИ ГЕРМЕНЕВТИКИ

Рівень вищої освіти:	Перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	03 Гуманітарні науки
Спеціалізації:	035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька
Обсяг:	Загальна кількість: годин – 90 Загальна кількість: кредитів – 3 Лекцій – 20, семінарських занять – 10 (очна форма навчання) Лекцій – 6, семінарських занять – 4 (заочна форма навчання)
Семестр, навчання:	2 семестр, 1 рік навчання
Статус дисципліни:	Вибіркова
Дні, час, місце:	За розкладом
Викладач:	Наталя Петрівна БЕВЗЮК , к. і. н, доцент
Контактна інформація:	bern_bevzuk@ukr.net kafedrafilosof@ukr.net +380985170028
Робоче місце:	Кафедра філософії, вул. Новосельського, 64.
Консультації:	Онлайн-консультації: за графіком https://zoom.us/j/8395616452?pwd=YmdYcHBFZlQ2V0MwQVRlEsrZlJhUT09

КОМУНІКАЦІЯ:

Буде здійснюватися зі студентами у вигляді очних зустрічей та онлайн (E-mail, соціальні мережі, телефон, zoom-конференції). Онлайн-лекції проводяться в zoom-конференції за посиланням

Идентификатор конференції: 839 561 6452

Код доступа: H63Gvr

<https://zoom.us/j/8395616452?pwd=YmdYcHBFZlQ2V0MwQVRlEsrZlJhUT09>

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом навчальної дисципліни «Основи герменевтики» є розуміння тексту, психологічна переробка текстової інформації, визначення сенсів тексту. Розглядається текст як предмет герменевтичного аналізу: знаковість, межі, структурність, смисл (або тематична єдність), контекст та інтертекстуальність. Розглядається еволюція герменевтичних концепцій, завдяки яким відбувається більш глибоке філософське розуміння тексту.

Метою викладання курсу є ознайомлення студентів з історією герменевтики, її парадигмами та основними ідеями, а також визначення відмінностей і зв'язків між різними теоріями герменевтики. Основна увага приділена вивченню фундаментальних

понять та ідей філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера та феноменологічної герменевтики П. Рикера.

Постреквізити курсу: «Філософія»

Завданнями дисципліни є:

- Ознайомлення студентів з історією герменевтики, її парадигмами та основними ідеями.
- Розкрити особливості розуміння як духовно-практичне освоєння світу.
- Показати особливості розуміння, витлумачення, пояснення, інтерпретації.
- Визначення особливостей тексту, підтексту, контексту. Проаналізувати значення і зміст тексту.
- Звернути увагу на особливості герменевтичного аналізу тексту.
- Окреслити специфіку герменевтичного аналізу за умов інтертекстуальності культури.
- Визначення відмінностей і зв'язків між різними теоріями герменевтики.
- Ознайомлення з фундаментальними поняттями та ідеями філософської герменевтики Г.-Г. Гадамера та феноменологічної герменевтики П. Рикера.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- основні поняття філософської герменевтики;
- методологічні засади (принципи і методи) філософської герменевтики;
- основні теорії і методи герменевтики галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності.

вміти:

- працювати з джерелами наукового характеру;
- критично аналізувати й інтерпретувати фольклорні та літературні джерела, впорядковувати, класифікувати й систематизувати їх;
- аналізувати й узагальнювати зміст тексту згідно з науковими критеріями, визначати значення та зміст тексту.
- **ОПИС КУРСУ:**

Форми і методи навчання

Курс буде викладений для студентів очної форми навчання у формі лекцій (20 год.) та семінарських (10 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.), для студентів заочної форми навчання у формі лекцій (6 год.) та семінарських (4 год.), організації самостійної роботи студентів (80 год.).

Методи навчання

У ході читання дисципліни використовуються методи навчання, які притаманні системі вищої академічної освіти. Серед них найтрадиційнішим залишається *пояснювально-ілюстративний метод*, у межах якого викладач допомагає студентам здобути знання завдяки аудиторній роботі. Вона поділяється на дві складові – засвоєння теоретичного матеріалу під час прослуховування лекцій, у тому числі використовуючи карти та семінарських занять, на яких студенти репродукують отримані знання і демонструють вміння засвоїти матеріал, запропонований викладачем для самостійного опрацювання.

Окрім вищевикладеного методу, використовується *метод проблемного викладення*. Він допомагає, використовуючи практику активної полеміки, формувати вміння студента критично ставитися до вивченої літератури, заслуханих на семінарах, лекційного курсу. Викладач, поставивши навчальне завдання, формулює пізнавальну мету, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Вивчаючи окремі теми, використовується й *дослідницький метод*, який передбачає організацію активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань, аналізуючи й роблячи самостійні висновки.

Зміст навчальної дисципліни:

Тема 1. Предмет герменевтики, її еволюція.

Формування предмету герменевтики. Герменевтика як мистецтво витлумачення текстів, як вчення про витлумачення тексту, як універсальна наука про розуміння, як філософське вчення про метод гуманітарного пізнання, як онтологічне вчення про витлумачення буттєвих можливостей, як «перша філософія» і як філософська школа. Співвідношення герменевтики й інших ділянок знання (філософії, філології, семіотики, риторики та ін.)

Тема 2. Розуміння як предмет герменевтики.

Культура як світ розуміння. Розуміння як духовно-практичне освоєння світу. Діалогічна природа розуміння. Розуміння, витлумачення, пояснення, інтерпретація. Рациональне й ірраціональне в розумінні. Проблема герменевтичного кола. Циклічна побудова розуміння. Методологічний і онтологічний статуси кола в розумінні.

Тема 3. Текст як об'єкт герменевтичного аналізу.

Текст, його ознаки в традиційній семіотиці. Значення і смисл. Семіотичний аналіз тексту як передумова герменевтичного дослідження. Текст, підтекст, контекст. Види контексту. Методологія контекстуального аналізу. Синтез смислу при створенні й розумінні тексту. Інтертекст. Специфіка герменевтичного аналізу за умов інтертекстуальності культури.

Тема 4. Структура герменевтичного аналізу.

Мовний, психологічний, історико-культурний, філософський аспекти герменевтичного аналізу. Своєрідність мовного аналізу в ситуаціях реалізації репрезентативної та нерепрезентативної природи мови. Аналіз Е. Гусерлем конституювання смислу і його вплив на філософську герменевтику ХХ ст.

Тема 5. Джерела і формування герменевтики.

Своєрідність античної герменевтики: вплив античної картини світу на принципи, цілі і методи витлумачення; орієнтація герменевтики переважно на усне слово; боротьба аналогістів і аномалістів. Близькосхідна герменевтика: біблейська картина світу як основа і контекст витлумачення текстів; «містичний історизм».

Тема 6. Герменевтика середньовіччя та доби Відродження.

«Священна герменевтика» Аврелія Августина: вчення про знаки (прості і транспоновані); правила витлумачення текстів Святого Письма; парадигматичне і синтагматичне витлумачення; авторитет Церкви; біографія як текст. Флацій Іллірійський та його «Ключ до Святого писма, або Про мову Святих книг». Принцип контекстуального аналізу на підставі здорового глузду.

Тема 7. Герменевтика Ф. Шляйєрмахера та В. Дільтея.

Розуміння як предмет універсальної герменевтики. Структура розуміння. Принцип герменевтичного кола. Методологічна спрямованість герменевтики В. Дільтея. Пояснення і розуміння. Герменевтична інтерпретація знаків як пізнання психічного. Варіанти герменевтичного кола як принципу методології Дільтея.

Тема 8. Онтологічна герменевтика М. Гайдегера.

Онтологічний статус розуміння як відкриття можливостей буття. Мова як «оселя буття». Герменевтичне коло як модель розуміння. «Передструктура» розуміння. Проективний характер змістоконституювання. Спроби філософського осмислення людського буття як принципово скінченного. Екзистенціальний фундамент розуміння.

Тема 9. Філософська герменевтика Г.-Г. Гадамера.

Філософська герменевтика як універсальний спосіб «над методичного» освоєння істини. Мистецтво, історія та мова як способи здійснення істини і форми її досягнення. Гра як спосіб онтологічної експлікації істини. Мовна природа розуміння. Діалогічна форма розуміння. Передсуди як передумова розуміння. Розуміння як історичне здійснення.

Тема 10. Феноменологічна герменевтика П. Рікера.

Створення феноменологічної герменевтики, як поєднання герменевтичної та структуралістської методології. Герменевтичні розвідки двоїстого смислу. Проблема

непрямої референції. Розуміння і пояснення. Критика декартівського трактування суб'єкта і можливостей самопізнання. Герменевтичне витлумачення як спосіб самоідентифікації.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Богачев А. Досвід і сенс. Київ: Дух і літера, 2011. 336 с.
2. Богачев А. Філософська герменевтика. Навчальний посібник. Київ: Курс, 2006. 405 с.
3. Возняк Т. Філософія мови. Львів: Независимый культурологический журнал «І», 2009. 176 с.
4. Гадамер Г.-Г. Вірші і розмова. Есе / Пер. з нім. Т. Гавриліва. Львів: Літопис, 2002. 321 с.
5. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори. Київ: Юніверс, 2001. 288 с.
6. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики/Пер.з нім. О. Мокровольського. Т. 1. Київ: Юніверс, 2000. 464 с.
7. Дільтей В. Виникнення герменевтики. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрямки. Хрестоматія. / Упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. Київ: Ваклер, 1996. С. 33–60.
8. Квіт С.М. Основи герменевтики: Навчальний посібник. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2003. 192 с.
9. Кебуладзе В.І. Феноменологія досвіду. Київ: Дух і літера, 2012. 280с.
10. Кошарний С. Біля джерел філософської герменевтики. Київ: Наука, 1992. 124 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий бал складається з суми нарахованих балів за кожен вид навчальної діяльності. Протягом засвоєння навчальної дисципліни студенти мають можливість накопичувати бали за рахунок виконання різних форм роботи.

Змістовий модуль:

- робота на практичних заняттях (60 балів);
- захисту реферату (10 балів);
- аналіз вивченої літератури (30 балів)

У разі пропуску занять з поважних причин студенти мають змогу отримувати додаткові бали, опрацьовуючи додаткову літературу до пропущених занять та готуючи короткий конспект прочитаного матеріалу.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Для *самостійної роботи* студентам пропонується прочитання додаткової літератури та написання есе, а також підготовка рефератів.

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»):

Відвідування семінарських занять є обов'язковим компонентом. Показником результативності вивчення дисципліни є опанування навчального матеріалу: робота на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи. Враховується: систематичність відвідування занять, своєчасність виконання навчальних завдань, повний обсяг їх виконання, якість виконання навчальних завдань, самостійність виконання, творчий підхід у виконанні завдань, ініціативність у навчальній діяльності.

У вступній лекції студентам доводиться до відома система оцінювання і накопичення балів із предмету, а також вказуються терміни здачі підготовленого матеріалу для самостійної роботи. Крім цього наголошується на необхідності дотримання академічної доброчесності у разі використання запозичених матеріалів. У разі запізнь або пропусків занять надається можливість відпрацювати пропущені пари. Студенти можуть використовувати мобільні пристрої, але відповіді оцінюються вищим балом, коли студент вільно володіє опрацьованим матеріалом. У ході роботи під час лекції студенти можуть брати участь у обговоренні питань, ставити запитання та долучатись до дискусії. Під час семінарських занять студенти мають можливість брати активну участь у обговоренні, при цьому поважаючи думку однокурсників та вдаючись до тактовного ставлення один до одного.